

geval niet bestaan in een horizontale aaneensluiting van de grossiers en dus probeert men het door een verticale binding met de kruideniers. Dit is de structuur van het vrijwillig filiaalbedrijf. Zolang de grossiers nog bezig zijn dit apparaat op te bouwen, kunnen zij de gevolgen van deze bindingen nog niet in hogere prijzen incasseren. Integendeel, zij staan aan de periferi van hun organisatie in een zeer scherpe concurrentie met de overige grossiers en mogelijk ook met andere vrijwillig filiaalorganisaties en inkoopcombinaties van winkeliers.

De zelfstandige winkelier heeft immers nog de vrije keuze tussen zich aansluiten of niet en als hij tot aansluiten overgaat, heeft hij meestal nog de keuze tussen verschillende combinaties.

In hun opbouwperiode moeten dan ook de vrijwillig filiaalgrossiers aan hun periferi een zeer scherpe prijsconcurrentie voeren en dit beïnvloedt ook hun prijspolitiek ten aanzien van de reeds vaste kern van winkeliers, die zij rondom zich gegroepeerd hebben. Uit deze structurele veranderingen is te verklaren, dat juist die vrijwillig filiaal bedrijven, die technisch het sterkste staan (laagste exploitatiekosten) een minder goed bedrijfsresultaat hebben dan de meer middelmatige bedrijven. Wanneer evenwel de thans aan de gang zijnde structuurwijziging zich in voldoende mate zal hebben ontplooid, verandert de toestand. Door hun sterke binding met de afnemers is dan de elasticiteit van de afzet in feite laag geworden en zo de prijs-theoretische basis voor een hogere prijs, althans voor een gunstiger marge gelegd.

En technisch, door hun interne organisatie én commercieel door hun binding met de afnemers, staan dan de vrijwillig filiaalgrossiers sterk, d.w.z. zijn zij in staat premies te maken en ook te incasseren.

Het is evenwel nog de vraag of zij dit zullen doen door op hun verkoopmarkt dan hogere prijzen te bedingen dan wel of zij zich beter op hun *inkoopmarkt* schadeloos kunnen stellen. Gezien de kostenstructuur van de productiebedrijven en de belangengemeenschap die dan tussen grossiers en detaillisten bestaat, lijkt ons dit laatste wel het meest waarschijnlijke. Maar hoe dit ook zij, zeker is, dat de veranderingen in de structuur van de kruideniersbranche belangrijke wijzigingen in de marktstrategie van alle betrokkenen hoogst waarschijnlijk maakt. Daarom zijn statistieken als de onderhavige zo belangrijk.

FRANKRIJKS PLANNEN (I)

door F. Kupers

Sinds de bevrijding, en deels ook nog daarvoor, zijn in Frankrijk op instigatie van de overheid een groot aantal studies verschenen, die zich bezighouden met de toekomstige ontwikkeling van de Franse volkshuishouding. Enige daarvan willen wij in dit en in een tweetal volgende artikelen aan een nadere beschouwing onderwerpen. Wij zullen daarbij, waar daartoe aanleiding bestaat, meer in het bijzonder aandacht schenken aan bedrijfseconomische problemen; monetaire aspecten zullen wij vrijwel steeds buiten beschouwing laten, ons beperkend tot de „reële” zijde van de planning.

Twee structuurverschijnselen in de Franse economie, het ene met in het bijzonder economisch schadelijke gevolgen, het andere met vooral sociaal euvele consequenties, hebben het aanschijn gegeven aan meer of minder

ver uitgewerkte plannen tot verbetering van deze structuur door middel van respectievelijk modernisering en decentralisatie.

De in vergelijking met het buitenland sterk verouderde toestand van het Franse productie-apparaat maakte het noodzakelijk maatregelen tot modernisering te beramen. Hiertoe werd ingesteld een Commissariat Général du plan — met als directeur en onderdirecteur Jean Monnet en Robert Marjolin — dat einde 1946 een zeer gedetailleerd „Premier plan de modernisation et d'équipement”, beter bekend als het plan Monnet, publiceerde. Daarna zijn nog uitgekomen een verslag over de verwerking van het plan in het eerste semester van 1947 en in Juni j.l. het rapport over de behaalde resultaten in het gehele jaar 1947. Een en ander ter voldoening aan de verplichting van het Commissariat Général om elk half jaar verslag uit te brengen over de gemaakte vorderingen. Tenslotte zagen nog het licht een aantal rapporten van de eveneens ingestelde Commissions de Modernisation, waarover zo aanstonds meer.

Decentralisatie is nodig omdat de Franse industrie in steeds toenemende mate de neiging heeft vertoond zich te vestigen in een beperkt aantal gebieden. Deze centra zijn daardoor geworden tot veelal enorme agglomeraties die in het bijzonder voor de arbeidende bevolking tot zeer ongewenste levensomstandigheden aanleiding hebben gegeven door uiterst slechte woningtoestanden, gebrek aan behoorlijke recreatiemogelijkheden enz. Uit sociaal oogpunt is het dus gewenst om tot een grotere geografische spreiding van de nijverheid te geraken. Met de bestudering van de problemen die met dit vraagstuk samenhangen heeft de Franse overheid G. Dessus belast het aan deze overlatend zich met de nodige medewerkers te omringen. Het resultaat is geweest dat een tiental rapporten het licht hebben gezien — deels voor, deels na de bevrijding — onder de titel „Rapports et travaux sur la décongestion des centres industriels”, bevattende een groot aantal, los van elkaar staande beschouwingen van verschillende personen, die elk bepaalde kanten van het probleem onder de loupe hebben genomen.

Zoals we nog zullen zien gaat decentralisatie gepaard met het prijsgeven van aanzienlijke vestigingsplaatsvoordelen, alsook met omvangrijke nieuwe investeringen. Aangezien dit bij de huidige precaire economische situatie zonder twijfel tot een volkomen ontwrichting zou leiden, zullen deze plannen moeten wachten tot betere tijden. In het plan Monnet wordt er dan ook met geen woord meer over gerept. Daar echter te eniger tijd toch het vraagstuk van de zich steeds sterker centraliserende industrie onder ogen moet worden gezien is het niet oninteressant deze eerste poging van Franse zijde om dit vestigingsplaatsprobleem te bestuderen eens iets nader te beschouwen. Alvorens evenwel hiertoe over te gaan zullen wij in dit en een volgend artikel achtergrond, opzet en materiële uitwerking van het Plan de Modernisation nagaan, in een derde, laatste artikel komen dan de Rapports sur la décongestion aan de orde.

De redenen die Frankrijk ertoe bewogen een economisch plan op te stellen moeten niet uitsluitend of zelfs maar in hoofdzaak gezocht worden in de schade aangericht door de jongste oorlog. Deze was zonder twijfel aanzienlijk: de verliezen aan mensenlevens beliepen 650.000 personen, aan kapitaal heeft Frankrijk door de bezetting ingeboet voor een waarde van 990 milliard francs van 1938, ongeveer tweemaal het nationale inkomen van dat jaar, het aantal verwoeste huizen alleen al was tweemaal zo groot als in de eerste wereldoorlog.

Hoe ernstig deze schade ook was, veel fnuikender was de omstandigheid dat, zoals het plan uiteenzet, reeds geruime tijd de Franse ondernemingsgeest zozeer verslapt was dat nog ternauwernood de investeringen voor vervanging plaats vonden. Dit is overigens nauwelijks te verwonderen daar de industrie aan de vooravond van de jongste oorlog slechts op 2/3 van de capaciteit werkte en het van het standpunt van de individuele ondernemer beschouwd niet veel zin had om onder deze omstandigheden te gaan investeren. De arbeidsproductiviteit was gering. Een Amerikaanse arbeider produceerde per tijdseenheid ongeveer driemaal zoveel, een Engelse arbeider ongeveer anderhalfmaal zoveel als een Franse. In dit verband is ook de vergelijking veelzeggend van de beschikbare hoeveelheid energie per hoofd van de bevolking. Deze bedroeg in 1938 in totaal (herleid op tonnen steenkool) voor Frankrijk 2,1 ton, voor het Verenigd Koninkrijk 4,2 ton en voor de Verenigde Staten 5,1 ton. Daarbij bedenke men dat Frankrijks relatieve positie nog verslechterd is doordat andere landen in de jongste oorlog hun industrieel apparaat belangrijk hebben vergroot en vernieuwd. En dit alles doet zich voor in een tijd waarin het productieapparaat voor Frankrijk van bijzonder belang is daar men ook niet langer in staat zal zijn een deel van de importen te financieren uit buitenlandse beleggingen, zoals voor de oorlog met ongeveer $\frac{1}{4}$ van de invoer mogelijk was. Bovendien vindt men nog in de bevolkingsstructuur een factor die noopt tot substitutie van arbeid door kapitaal. In Frankrijk toch heeft men voortdurend te kampen met een tekort aan arbeidskrachten als gevolg van de sinds lang stationnaire bevolking. En ook indien al het huidige geboorte-overschot zich handhaaft dan betekent dit toch dat voorlopig zowel een groot aantal oude als een groot aantal zeer jonge mensen door de productieve leeftijdsgroepen zal moeten worden onderhouden.

Begin Januari 1946 stelde de Franse regering een Commissariat Général in dat de opdracht kreeg tot het opstellen van een „premier plan d'ensemble pour la modernisation et l'équipement économique de la métropole et des territoires d'outre-mer”. ¹⁾ Bij de verhoging van de productiviteit — doel van elke economische planning — diende het accent dus met name te liggen op de modernisatie van de productiemiddelen. Als algemene richtlijn kreeg het Commissariat Général daarbij de opdracht om in 1950 een productie te bereiken die die van 1929 met 25 % zou overtreffen.

Om dit te bewerkstelligen heeft men in de eerste plaats plannen opgesteld voor de zes zogenaamde activités de base te weten: steenkool, electriciteit, ijzer en staal, cement, landbouwwerktuigen en transport. Deze kregen de hoogste prioriteit. Men ging hierbij uit van de gedachte dat, gezien hun strategische positie, een sterk verhoogde productie van deze bedrijfstakken het overige bedrijfsleven in staat zou stellen zijn productieapparaat op ruime schaal te vernieuwen en uit te breiden. Daarnaast werden plannen opgesteld voor een aantal andere bedrijfstakken: voor de automobiel-, textiel-, chemische en machine-industrie, voor de productie van bouwmaterialen, voor de landbouw enz. Door de onzekerheden, inhaerent aan prognose, heeft men slechts voor de zes sleutelindustriën voor elk jaar tot en met 1950 doelen gesteld, voor de overige bedrijfstakken is dit alleen geschied voor 1947 en 1950. Alle plannen zijn zeer gedetailleerd, ze geven in quantiteiten aan hoeveel van de verschillende

¹⁾ Het plan voor de overzeese gebiedsdelen is eerst veel later klaar gekomen. Wij laten het hier verder buiten beschouwing.

producten voortgebracht zullen worden. Daarnaast leggen ze de te investeren bedragen vast die nodig zijn voor vernieuwing en uitbreiding van het productieapparaat.

Deze plannen worden opgesteld door de zogenaamde Commissions de Modernisation, die voor de betrokken bedrijfstakken gecreëerd zijn door het Commissariat Général. Ter bestudering van bijzondere aspecten van de planning werden nog ingesteld een Commission de la Main-d'oeuvre, een Commission de la consommation et de la modernisation sociale en een Commission de l'Afrique du Nord et des Territoires d'outre-mer.

De samenstelling van al deze commissies verdient enige aandacht. Door het feit namelijk dat men er vertegenwoordigers van alle belanghebbenden in heeft opgenomen (er zitten in representanten van verenigingen van werkgevers en werknemers en van de wetenschap, ambtenaren en coöperatoren) heeft men willen bereiken dat, in de woorden van het plan: „au lieu de sèches et bureaucratiques, ces commissions sont devenues des sources de vie.” „Elles ont fait participer à l'élaboration du plan toutes les forces vives de la Nation.”

Het zal evenwel duidelijk zijn dat men het plannen maken niet uitsluitend heeft overgelaten aan deze „forces vives de la Nation”. Coördinatie van de deelplannen door het Commissariat Général is nodig:

- a. ter voorkoming van dubbele claims op dezelfde productiefactoren;
- b. teneinde de omvang van de verschillende deelplannen af te stemmen op de te verwachten vraag, binnenslands zowel als buitenslands.

De deelplannen betreffen in totaal slechts een deel van de nationale productie, voor de coördinatie moet men natuurlijk beschikken over berekeningen betreffende het totale nationale product. Deze zijn inderdaad uitgevoerd en gepubliceerd onder de titel „Estimation du Revenu National français”.

Het uit de samenwerking tussen moderniseringscommissies en Commissariat Général ontstane plan kent vier sectoren waarin de schaarste zich in het bijzonder doet gevoelen namelijk ten aanzien van de voorziening met deviezen, energie, ijzer en staal en arbeidskrachten; voor al deze factoren zal hulp van het buitenland in de vorm van credieten, invoer en immigratie nodig zijn.

De maatregelen die worden voorgesteld om tot de uitvoering van het plan te geraken impliceren dat de Franse volkshuishouding in drie gebieden wordt verdeeld.

Het eerste is dat van de zes sleutelindustrieën: steenkool, electriciteit, ijzer en staal, cement, landbouwwerktuigen en transport. De uitvoering van de voor dit gebied voor de jaren 1947 tot en met 1950 beraamde plannen zal dwingend moeten worden voorgeschreven.

Het tweede gebied omvat „les autres secteurs essentiels”, als olieraffinaderijen, de machine-industrie, de chemische industrie, de productie van bouwmaterialen, de textielindustrie, de bouwnijverheid, de landbouw enz. De programma's hiervoor moeten meer als een aanwijzing opgevat worden.

Voor het derde gebied tenslotte, waarin de overige activiteiten zijn samen te vatten — hoofdzakelijk de luxe-industrieën — zijn geen plannen opgesteld.

De uitvoering van het plan is verzekerd doordat vertegenwoordigers van alle belanghebbenden aan zijn totstandkoming hebben medegewerkt. Ook zal een wijde verbreiding van het plan en van de behaalde resul-

taten bereiken dat ieders medewerking wordt verkregen: „Connaissant et acceptant les objectifs lointains aussi bien que les réalités immédiates, toutes les forces créatrices de la Nation seront en mesure de comprendre les causes des décisions prises, et, par conséquent, d'apporter leur contribution à l'action collective”.

Vervolgens wordt gesteld dat de overheidsdiensten en de genationaliseerde bedrijven verplicht moeten worden om het plan uit te voeren. De particuliere bedrijven, voorzover genoegzaam geconcentreerd en voorzover van vitaal belang voor de verwezenlijking van de gestelde doelen dienen contracten aan te gaan met de overheid, waarbij de eersten zich verplichten om het plan uit te voeren en om periodiek daarvan verslag uit te brengen, de laatste op zich neemt om de daarvoor nodige toewijzingen te verstrekken. Deze contracten kunnen gesloten worden hetzij met een groep van ondernemingen, die dan onderling dienen te regelen welk deel van de opgedragen taak elk zal verwezenlijken, hetzij met ondernemingen afzonderlijk, al moet dit laatste slechts bij uitzondering geschieden. Kunnen overheid en bedrijfsleven niet tot overeenstemming komen dan kan gebruik gemaakt worden van een productiewet (wet van 26 April 1946) waardoor de overheid dus in staat is bepaalde productieprogramma's voor te schrijven.

Het sluiten van dergelijke contracten is niet wel doenlijk voor die bedrijfstakken die uit een zeer groot aantal bedrijfshuishoudingen bestaan als landbouw en bouwnijverheid. De uitvoering van het plan dient hier verzekerd te worden door samenwerking van regionale overheidsinstellingen met de betrokken beroepsorganisaties. In deze sector moet het accent meer gelegd worden op die middelen die ter afronding van het stelsel van uitvoeringsmaatregelen worden voorgesteld: rantsoenering, prijszetting, bouwvergunningen, het verbieden van bepaalde weinig productieve werkzaamheden en een zodanige herziening van het belastingstelsel dat de modernisatie bevordert en niet gehinderd wordt.

Komen wij tot een beoordeling van het plan dan dient vastgesteld dat dit project veel bewondering verdient. In de, voor dit grote werk, korte tijd van elf maanden heeft men een geheel nieuwe organisatie geschapen en met behulp hiervan een uitgebreid zeer gedetailleerd plan opgesteld, ondanks het feit dat de statistische informatie waarover men kon beschikken uiterst gebrekkig was. Het is stellig ook een goede gedachte geweest om het plan op te bouwen in samenwerking tussen het Commissariat Général en de moderniseringscommissies, waardoor men op ruime schaal van ervaring en detailkennis kon profiteren. Ook is hierdoor ongetwijfeld de idee bevordert dat dit een plan van allen voor allen is. Een symptoom van de samenwerking is dat met instemming van het Franse Vakverbond, de C.G.T., de werktijd tot 48 uur verlengd kan worden om de schaarste aan arbeidskrachten te verminderen.

Wanneer wij niettemin ten aanzien van een enkel punt een kritisch geluid willen doen horen dan geschiedt dit onder erkenning van de waarde van dit plan, onder erkenning ook van de moeilijke omstandigheden waaronder men moest werken.

Het doel dat aan het Commissariat Général gesteld werd: de productie van 1950 dient die van 1929 met 25 % te overtreffen is betrekkelijk arbitrair bepaald zoals blijkt uit de motivering: „Atteindre un niveau de production correspondant à 1929 + 25 p. 100 n'a rien d'utopique puisque dès maintenant les pays équipés à la moderne ont dépassé ce niveau de

production. En réalisant les buts ainsi proposés, nous ne ferons que nous aligner sur le reste du monde."

Hoe dit ook zij, het Commissariat Général is van mening geweest dat dit uitgangspunt aanvaardbaar was, zich daarbij uiteraard baserend op ramingen betreffende omvang en effectiviteit van de productiefactoren. Men ontkomt nu niet aan de indruk dat men speciaal wat de arbeidsproductiviteit betreft wel heel grote verwachtingen koestert. Wat men hierin denkt te bereiken blijkt uit het volgende staatje dat voor 1947 en 1950 voor enige bedrijfstakken de verwachte arbeidsproductiviteit ten opzichte van 1938 aangeeft.

VERWACHTE ARBEIDSPRODUCTIVITEIT VOOR ENIGE BEDRIJFSTAKKEN VOOR 1947 EN 1950 (1938 = 100).

<i>Bedrijfstak</i>	<i>Arbeidsproductiviteit</i>	
	1947	1950
Steenkool	—	113
IJzer en staal	109	146
Automobielen	110	157
Bouwmaterialen	96	137
Textiel	107	120
Gebouwen en Openbare Werken	81	140

Bij gebrek aan beter vergelijkingsmateriaal — cijfers voor Frankrijk zijn niet beschikbaar — willen wij hier eens naast stellen het verloop dat de arbeidsproductiviteit in de industrie te onzent vertoond heeft na de eerste wereldoorlog (ontleend aan het Centraal Economisch Plan, Eerste Nota 1947 bldz. 11).

<i>Jaren</i>	<i>Arbeidsproductiviteit</i>
	<i>industriële productie (1913/1914 = 100)</i>
1919	75
1920	81
1921	85
1922	81
1923	93
1924	100

Wij zien daaruit dat hier te lande eerst in 1924 weer het vooroorlogse niveau bereikt is.

Nu is een vergelijking tussen beide cijfergroepen natuurlijk niet wel doenlijk, teveel verschillende factoren doen hun invloed gelden, maar waar de afwijking zo groot is mag er toch wel een zekere illustratieve waarde aan worden toegekend.

Het begin is overigens al niet gunstig geweest want de werkelijk bereikte arbeidsproductiviteit heeft in 1947 om het cijfer 80 (ten opzichte van 1938 = 100) geschommeld — nauwkeuriger kunnen wij niet zijn want het desbetreffende rapport publiceert van dit toch zo uiterst belangrijke gegeven slechts een grafiek zonder bijbehorende cijfers.

Het is niet onwaarschijnlijk dat de te optimistische voorspellingen hebben bijgedragen tot de inflatoire ontwikkeling. In dit verband wijzen wij er nog op dat menigmaal de moderniseringscommissies het ter beschikking stellen van ruime credietfaciliteiten aanbevelen. Deze veelal sterk technisch ingestelde commissies dringen zeer eenzijdig op modernisatie

aan in een tijd van schaarste waarin het juist zo uiterst belangrijk is „to make do and mend”.

Ten minste even belangrijk als de inhoud van een plan is de manier waarop men het denkt te verwerkelijken. Dat men nu van algemene medewerking verzekerd zal zijn omdat vertegenwoordigers van vele belanghebbenden in de moderniseringscommissies aan de totstandkoming van het plan hebben medegewerkt lijkt op zijn minst twijfelachtig. Voorzover hierop vertrouwd wordt moet men wel zeggen:

„Thou art not for the fashion of these times,”
„Where none will sweat but for promotion”

Daarnaast stelt men dan ook voor om door contracten en door prijs-, rantsoenerings- en belastingpolitiek de Franse economie in de gewenste richting te stuwten. Merkwaardig is hierbij nog dat, terwijl slechts voor de zes sleutelindustriën de ontworpen maatregelen imperatief zijn, men niettemin ook voor andere sectoren voorstelt: „A défaut d'accords suffisants, il pourra être fait application de la loi du 26 avril 1946 sur les programmes de production”. Dit is moeilijk te rijmen met de elders vermelde opvatting dat voor deze gebieden de gegeven doelen slechts „indicatifs” zijn.

Het Commissariat Général du plan moet, zoals we zagen, zelf halfjaarlijks verslag uitbrengen van de bereikte resultaten. Of het doelmatig is dat een staforgaan tevens ook een controlerende functie heeft moet worden betwijfeld; het zal stellig niet aan de onbevangenheid van het oordeel ten goede komen.

Het is niet oninteressant eens het plan Monnet en ons Centraal Economisch Plan naast elkaar te stellen en daarbij een enkel punt ten aanzien van achtergrond en opzet dezer beide plannen aan te stippen.

Bij beide landen is het plan niet slechts een antwoord op de huidige acute moeilijkheden ten gevolge van de tweede wereldoorlog. Men poogt zowel in Nederland als in Frankrijk voor een verder doel tot hogere investeringen te geraken dan men zonder een economisch plan voor mogelijk houdt. De reden evenwel voor een dergelijke „kunstmatige” opvoering van de investeringen is voor de twee landen verschillend.

Voor de Fransen spruit, zoals we zagen, de noodzaak tot hogere investeringen voort uit twee oorzaken: de chronische schaarste aan arbeidskrachten — als gevolg van een stationnaire bevolking — die noopt tot een substitutie van de factor arbeid door kapitaal, en de achterlijke toestand van het productieapparaat die een grootscheepse modernisering eist.

Nederland daarentegen staat door zijn groeiende bevolking voor de noodzaak om op den duur een steeds groter aantal arbeidskrachten in de industrie onder te brengen, waarvoor dus grote investeringen vereist zijn. In dit land denkt men deze doelen het best te dienen door een totale en, althans in eerste aanleg globale planning op vrij lange termijn met uitzicht op continuatie ook na 1952 als instrument in de conjunctuurpolitiek en tot het bevorderen van een aanvaardbare inkomensverdeling.

Frankrijk — dat de taak van het plan geëindigd acht als de productie gemoderniseerd is — wil niet verder gaan dan een partieel plan, terwijl men zich ook daarvoor nog min of meer verontschuldigt. Men wil geen „économie dirigée” maar een „économie concertée”, men legt sterk de nadruk op de vrijwillige samenwerking van alle Fransen; veel in het plan

moet men slechts zien als „normes de modernisation”, „encouragées”, voegt men er evenwel met een Angel-Saksisch aandoende zin voor understatement aan toe „encouragées par l'utilisation des divers leviers dont dispose l'intervention de l'Etat (..... répartition des matières et des devises)”. Het plan maakt zo een enigszins halfslachtige indruk: het recept voor een jachtschotel van de hand van een vegetariër.

Frappant is ook het verschil in toon tussen beide plannen. Het Centraal Economisch Plan wijst op „dreigende gevaren” die slechts door „uiterste krachtsinspanning” kunnen worden afgewend, het Plan de modernisation daarentegen ademt een veel optimistischer geest. Terwijl men modernisering op grote schaal beoogt, hetgeen het verrichten van uitgebreide investeringen impliceert, verzuimt men er duidelijk op te wijzen dat dit aanvankelijk ten koste moet gaan van de consumptie. Dat men de tegenstelling aldus verdoezeld heeft zal wel te wijten zijn aan de omstandigheid dat men het Franse volk niet verwachtte mee te krijgen indien het slechts bloed, zweet en tranen in het vooruitzicht werd gesteld.

Zo ziet men hoe het feit dat de plangedachte in Nederland veel meer verbreid is dan in Frankrijk en hoe het verschil in volksaard — een zuiver ambtelijke planning bijvoorbeeld als de Nederlandse ware in Frankrijk met zijn individualisme en voorkeur voor improvisatie niet wel denkbaar — hun stempel drukken op de plannen in beide landen.

BOEKBESPREKING

G. H. Rigter. Kameraalstijl en Overheidsadministratie. Uitgave NUMIJ. Leiden.

door J. H. Textor

In onze onlangs in dit blad gepubliceerde artikelen betreffende de vernieuwing der overheidsadministratie in verband met de structurele wijzigingen in de overheidshuishouding deden wij uitkomen, dat het in vele gevallen en om velerlei redenen gewenst zou zijn af te stappen van de kameraalstijl, welke dan in hoofdzaak een historische waarde zou verkrijgen.

Dat wil niet zeggen, dat wij aannemen, dat de afschaffing reeds spoedig zou zijn te verwachten, want een stelsel, dat van overheidswege wordt toegepast, heeft, tengevolge van het anti-revolutionnaire karakter der ambtelijke verhoudingen, een taai leven. En in velerlei opzicht is dit te waarderen.

Maar afschaffing zal ook lang niet altijd gewenst zijn. Er zijn tal van gevallen, dat de kameralistische boekhouding een ruim voldoende en zeer duidelijk beeld geeft van de beheerstransacties, waarover verantwoording moet worden gegeven. En hierbij denken wij dan voornamelijk aan de kleinere en meer statisch geleide gemeenschappen, zoals waterschappen, kleine gemeenten en verenigingen, die de kameralistische boekhouding met voordeel zullen kunnen blijven toepassen.

Om twee redenen is dus een beschrijving van de kameraalstijl van belang: terwille van de historie van een belangrijk comptabel systeem en terwille van de practijk in daarvoor in aanmerking komende gevallen.

Wat nu daaromtrent in Nederland in boekvorm is verschenen, was, op een enkele uitzondering na, van weinig waarde. Van een samenhangend geheel was totaal geen sprake.